

УДК 330.3+65.65.011.12
DOI: 10.33813/2224-1213.28.2022.4

Фокіна-Мезенцева Катерина Володимирівна

*доктор економічних наук, доцент,
професор кафедри міжнародного менеджменту,
Державний торговельно-економічний університет
ORCID iD: 0000-0003-2177-987X
fok-mezentseva@ukr.net*

Саюн Алла Олександрівна

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри маркетингу та комунікаційного дизайну,
Київський національний університет технологій та дизайну
ORCID iD: 0000-0001-5627-3153
sayun@ukr.net*

ЕКОНОМІКА І МЕНЕДЖМЕНТ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ

Мета статті полягає в з'ясуванні методологічних аспектів економіки та менеджменту в умовах трансформації національної економіки під впливом процесів глобалізації.

Методологічною основою дослідження є використання логічного та системного підходів, загальнофілософського, загальнонаукового й історичного методів, аналізу і синтезу.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в переосмисленні детермінантів стану глобальної економіки, спробі філософсько-господарського усвідомлення цифрової економіки та визначенні її кордонів.

Висновки. Цифрова економіка – це система економічних відносин, заснована на реалізації цифрового людського потенціалу за допомогою використання інформаційно-комунікаційних і наскрізних технологій, що функціонує в стійкому інноваційно орієнтованому інституційному середовищі, націленому на підвищення продуктивності праці й поліпшення добробуту суспільства в процесі виробництва, розподілу, обміну та споживання товарів і послуг. Виявлено необхідність проведення подальших досліджень у сфері економіки та міжнародного менеджменту в контексті достатньо радикальної трансформації світової економіки,

зокрема в ракурсі пандемії коронавірусу, а також важливість застосування нових методів та інструментів управління в епоху цифрової економіки.

Ключові слова: електронна економіка, цифрова економіка, віртуальна економіка, сучасні інформаційні технології, хмарна інфраструктура підприємства, коронавірус, можливості.

Katerina Fokina-Mezentseva

*Doctor of Economics, Associate Professor,
Professor of the Department of International Management,
State University of Trade and Economics*

Alla Sayun

*Candidate of Economic Sciences,
Associate Professor of Marketing and Communication Design,
Kyiv National University of Technologies and Design*

Economy and management in the conditions of digitalization

Purpose of the article is to identify the methodological aspects of economics and management in the context of the transformation of the national economy under the influence of globalization processes.

The methodological basis of the research is the use of logical and systematic approaches, general philosophical, general scientific and historical methods, analysis and synthesis.

The scientific novelty of the results obtained consists in rethinking the determinants of the state of the global economy, an attempt to philosophical and economic understanding of the digital economy and defining its boundaries.

Conclusions. The digital economy is a system of economic relations based on the realization of digital human potential through the use of information and communication and end-to-end technologies, functioning in a sustainable innovation-oriented institutional environment, aimed at increasing labor productivity and improving the welfare of society in the process of production, distribution, exchange and consumption of goods and services. The need for further research in the field of economics and international management in the context of sufficient radical transformation of the global economy, including from the perspective of the coronavirus pandemic, as well as the importance of applying new management methods and tools in the era of the digital economy.

Key words: *electronic economy, digital economy, virtual economy, modern information technologies, enterprise cloud infrastructure, coronavirus, opportunities.*

Фокина-Мезенцева Екатерина Владимировна

*доктор экономических наук, доцент,
профессор кафедры международного менеджмента,
Государственный торгово-экономический университет*

Саян Алла Александровна

*кандидат экономических наук, доцент,
доцент кафедры маркетинга и коммуникационного дизайна,
Киевский национальный университет технологий и дизайна*

Экономика и менеджмент в условиях цифровизации

Цель статьи заключается в выявлении методологических аспектов экономики и менеджмента в условиях трансформации национальной экономики под влиянием процессов глобализации.

Методологической основой исследования является использование логического и системного подходов, общеполитического, общенаучного и исторического методов, анализа и синтеза.

Научная новизна полученных результатов состоит в переосмыслении детерминантов состояния глобальной экономики, попытке философско-хозяйственного уяснения цифровой экономики и определении ее границ.

Выводы. Цифровая экономика – это система экономических отношений, основанная на реализации цифрового человеческого потенциала посредством использования информационно-коммуникационных и сквозных технологий, функционирующая в устойчивой инновационно ориентированной институциональной среде, нацеленной на повышение производительности труда и улучшение благосостояния общества в процессе производства, распределения, обмена и потребления товаров и услуг. Выявлена необходимость проведения дальнейших исследований в сфере экономики и международного менеджмента в контексте достаточно радикальной трансформации мировой экономики, в том числе в ракурсе пандемии коронавируса, а также важности применения новых методов и инструментов управления в эпоху цифровой экономики.

Ключевые слова: *электронная экономика, цифровая экономика, виртуальная экономика, современные информационные технологии, облачная инфраструктура предприятия, коронавирус, возможности.*

Актуальність теми дослідження. Сучасна світова економічна система багато в чому характеризується глобальним впливом інформаційних технологій (ІТ). Динамічний розвиток ІТ та бізнесу в структурі B2B, B2C, B2G, G2C визначив появу понять *електронна і цифрова економіки*.

За визначенням Світового банку, цифрова економіка – це система економічних, соціальних і культурних відносин, заснованих на використанні цифрових інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ), тобто економіка плюс інформаційні комп'ютерні технології. З огляду на різноманітність підходів остаточного чіткого визначення змісту поняття *цифрова економіка* не існує, оскільки його трактують залежно від того смислового навантаження, яке в неї вкладають фахівці певної галузі: економісти, ризик-менеджери й ін. Загалом під цифровою економікою можна розуміти особливу сферу економічних відносин, що визначена інноваційними розробками, різноманітними технічними й технологічними досягненнями («проривами»), інтернет- та інформаційно-комунікаційними системами.

Цифрова економіка залишається одним з найбільш динамічних сегментів економік у багатьох країнах світу й активно впливає на такі галузі, як: роздрібна торгівля, банківська справа, логістика та маркетинг, освіта й охорона здоров'я, транспорт, енергетика, ЗМІ; розширює кількість постачальників, клієнтів, партнерів і конкурентів. Загальновідомо, що цифрова економіка має низку незаперечних переваг порівняно з традиційними: основним ресурсом є інформація, яка є необчислюваним швидкозростаючим джерелом; інтернет-торговельний простір не обмежений. Той самий фізичний ресурс може бути використаний нескінченну кількість разів для надання різноманітних послуг і забезпечення споживачів виробництва; масштаб операційної діяльності обмежений тільки розмірами інтернету, тобто, по суті, на основі сучасних реалій є колосальним.

Лідерами в розвитку цифрової економіки є Велика Британія, Японія, Ізраїль, Сінгапур, Нова Зеландія, Південна Корея. За дослідженнями аналітиків International Data Corporation і школи

Флетчера 2018 року, загальні світові витрати на технології цифрової трансформації становили близько 21,3 трлн дол. США, до 2021 року збільшилися на 16,8% і сягнули 35,78 трлн дол. США. В умовах модернізації економіки її перехід на новий рівень цифровізації питання розвитку світової економіки, з огляду на посилений вплив пандемії коронавірусу на неї та інші виклики, стає особливо актуальним.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Згідно з Т. Н. Савіною, якщо розглядати економіку як висотну вежу, що складається з таких поверхів, як індустріальний, аграрний і поверх економіки послуг, то цифрова економіка є в ній надбудовою. Більш того, цифрова економіка – це новий поверх у вежі класичної економіки й класичного міжнародного менеджменту. Цифрова економіка покладе край домінуванню офісних клерків та інших працівників у сфері нематеріальної праці й ознаменує появу нового соціального прошарку. Ключовим чинником цифрової трансформації в діяльності суб'єктів ринку є розвиток цифрової культури.

Цифровізації української економіки останнім часом присвячено значну кількість наукових робіт. Серед зарубіжних авторів свій внесок у дослідження проблем, що стосуються цифрової економіки та цифровізації менеджменту, зробили: Х. Клодт, В. Боусон, Р. Бухт, Р. Хікс, Н. Голдестем, К. Тан, Р. Павлідіс, І. Мітрофанова, О. Устюжаніна, А. Харченко, Є. Попов, Л. Лапідус, В. Бондаренко, Т. Юдіна, Є. Нестеренко, Р. Наменко й ін.

Цифрова економіка – це глобальний тренд, що задає нову парадигму розвитку багатьох країн світу, зокрема й України. Перехід на рейки цифровізації є одним з ключових пріоритетів розвитку нашої держави сьогодні. Як справедливо підкреслюють експерти, конкурентоспроможність країни в стратегічному майбутньому, а точніше йдеться про новий технологічний уклад, буде визначати безпосередньо рівень цифровізації. Формування цифрової економіки – це серйозне питання національної безпеки та незалежності. Слід зазначити, що в цій сфері немає міжнародного регулювання, але треба розуміти, що основною проблемою самої цифрової економіки (цифрового менеджменту) є питання, де вона починається і де закінчується.

Існує багато технологій (когнітивна, хмарна, інтернет речей, великих даних й ін.), які будуть помітно впливати на наше життя в найближчому майбутньому. Тема цифрового сегменту економіки стала актуальною завдяки якісним змінам в економіці, управлінні та суспільстві. Питання полягає в тому, якою буде глобальна економіка в результаті наслідків коронавірусу і яка буде трансформація економіки й управління. Базовою причиною розширення цифрового сегменту економіки є зростання трансакційного сектору, на який у розвинених країнах припадає понад 70% національного ВВП. Тому цифрова економіка найбільш ефективно функціонує на ринках з великою кількістю учасників і високим рівнем проникнення ІКТ-послуг.

Метою статті є з'ясувати методологічні аспекти економіки та менеджменту в умовах трансформації національної економіки під впливом процесів глобалізації, визначити структуру й концепт-схему цифрової економіки, розглянути особливості управління суб'єктом

господарювання (підприємством) в умовах цифровізації, систематизувати три рівні цифрової економіки.

Виклад основного матеріалу. Особливістю світового економічного розвитку початку XXI століття є домінування трьох тенденцій: відбувається подальше поглиблення взаємозалежності країн; окремі галузі економіки розвинених країн працюють не стільки на внутрішній ринок, скільки на зовнішній; більшість країн пов'язує своє економічне зростання з накопиченням переваг у системі міжнародного поділу праці. Подібні умови змушують держави реформувати зовнішню політику з метою досягнення балансу економічних і політичних інтересів між національною безпекою і відкритістю країни. Особливу увагу приділяють іноземним інвестиціям, які, певною мірою знижуючи національний суверенітет, дають змогу забезпечити подальшу інтегрованість економіки у світогосподарську систему.

В умовах інноваційної конкуренції рівень міжнародної конкуренції країни, регіону, підприємства визначають обсягом і якістю їх інноваційно-маркетингового потенціалу, рівнем та якістю міжнародного менеджменту, флексибільності, здатності до адаптації до зовнішніх опорів, а також поширення своєї діяльності за межі національної території. У багатьох випадках підприємства України стикаються з протиріччям з наявним національним корінням і підвищеними вимогами світового ринку до гнучкості виробничої діяльності. З метою її забезпечення підприємства змушені передавати субпідрядникам багато допоміжних операцій, зокрема на основі технології аутсорсингу здійснювати мережеве управління, постійно шукати способи зниження собівартості й підвищення інноваційності та наукоємкості продукції [1].

Х. Клодт, К. Мюллер і П. Ревенглоу за допомогою моделей технічного прогресу Дж. Хікса, Р. Харрода й Р. Солоу зробили спробу розкрити роль інновацій у підвищенні продуктивності праці та розвитку економіки загалом. Були отримані дуже різні результати, що може свідчити про недосконалість самих моделей, розроблених для оцінки технічного прогресу індустріального періоду, які не враховують особливостей постіндустріальної стадії розвитку економіки, а також переваги знань як нового чинника виробництва [2]. Х. Клодт і К. Мюллер [3, 52], аналізуючи результати, сформулювали питання по-новому: нова економіка обумовлює тільки прискорення панівного до теперішнього часу технічного прогресу або порівняно з промисловою ерою технічний прогрес є зовсім іншим?

Дійсно, сучасна економіка, наука й техніка породили якісно новий тип економічного зростання і розвитку, що потребує створення цілісних національних і регіональних інноваційних інформаційних систем (складної інституційної та економічної інфраструктури), які забезпечують в умовах інтеграції та глобалізації єдність фундаментальних і прикладних наукових досліджень, їх упровадження в практику.

Світ вступив в епоху парадигмальних перетворень: у нашу свідомість «постукав» новий час, насичений такими подіями вибухового характеру (наприклад пандемія коронавірусу, цифрова трансформація світової економіки, процеси глобального потепління клімату,

війна), що не вкладаються у формат усталених уявлень, логіку світового розвитку. Вкотре, як зазначено в роботі В. І. Дубницького і Є. Г. Кочетова, світове співтовариство усвідомило не тільки «мізерність» обсягу накопиченого знання і, насамперед, гуманітарного й інформаційного, а й грандіозність сфери незнання, недосконалість наявних технологій пізнання – гносеології, величезного запізнення в осмисленні того, що відбувається [4, 16].

Опис процесів глобалізації зроблено в межах різних наук, тому єдиного визначення феномену глобалізації не існує. Економічна й інформаційна складові глобальних процесів буквально трансформували всі сфери життєдіяльності: соціальну, воєнно-політичну та правову. Вони стали «альфою та омегою» глобальної економіки, центральним її механізмом. Не менш актуальними й важливими постають питання вироблення новітнього класу механізмів оперування економічних агентів в умовах перманентного зародження нових глобальних транскордонних потоків і загалом цифрового співтовариства. Глобалістика по-новому відкриває сенс зовнішньоекономічних зв'язків у національній економіці як боротьби за участь у формуванні та розподілі світового доходу, по-новому визначає роль держави в регулюванні економічних, ресурсних і фінансових потоків, що трансформують стратегії розвитку.

Магістральним напрямом розвитку світової економіки вважають формування цифрової економіки. Вибір того чи іншого варіанта модернізації економіки залежить від багатьох факторів: потенціалу країни, ступеня його технологічного розвитку, зовнішньоекономічної ситуації та ін. Вибору оптимальної моделі модернізації економіки може сприяти розробка до загальної теорії постіндустріальної модернізації економіки, у якій на основі вивчення міжнародного та вітчизняного досвіду здійснення структурної перебудови економіки будуть виявлені типи й моделі модернізації, запропоновані підходи до класифікації різних інновацій (доцільно виділяти інновації екстенсивного й інтенсивного типів).

Перетворення соціально-економічних систем країн світу не розривні зі зміною економічної ідеології. А. П. Джухас і Дж. Дж. Сноу, відзначаючи перехід США від індустріального суспільства в інформаційне та сервісне, вказують, що побудова високотехнологічного суспільства на основі інформаційно-комунікаційних технологій зажадала істотних мінеральних ресурсів для формування відповідної інфраструктури, а в подальшому їх споживання визначатиметься лише необхідністю її підтримки [5]. При цьому національні економіки досить активно інтегруються в єдиний глобальний механізм з універсальною системою макроекономічного регулювання і відповідною системою оцінок. По суті, відповідно до зовнішньої ситуації у світі з'являється нова економіка.

Наведемо щодо цього твердження кілька аргументів. По-перше, відбувається бурхливий розвиток ринку знань, постійно зростає роль національного сектору, виробництва та збуту сучасних ІТ-технологій, що прискорює процес формування цифрової економіки, комп'ютеризації інформаційного простору економіки та всього суспільного життя. По-друге, нова економіка – це стрімке зростання

капіталізації ринкової вартості компаній шляхом створення їх розгалужених мереж (наприклад ритейлери «Amazon», «Alibaba»). Глобальні структурні зрушення у світовій економіці зумовлені переходом розвинених країн до шостого постіндустріального технологічного укладу, якому притаманні якісно нові соціальні, ресурсні та високі екологічні критерії і стандарти. В умовах глобалізації політичні й корпоративні еліти різних країн вибудовують свої геополітичні стратегії та шляхи модернізації економіки, які покликані забезпечити їм гідне місце в новій ієрархії взаємин. При цьому розвинені країни світу концентрують зусилля на тому, щоб зберегти своє лідерство у світовому інноваційному виробництві та закріпити технологічний відрив від інших країн.

На сучасному етапі досить актуальні питання формування інформаційного суспільства та цифрової економіки, а також цифровізації економічних процесів і проникнення інформаційних технологій в усі сфери діяльності. Віртуальний простір активно поширився в наше життя, змінивши сприйняття людей, механізми мислення, специфіку освоєння інформації і, безумовно, комунікації. Причому комунікаційні зміни проявилися в стилістиці, символіці мови, її емоційній насиченості. Розуміння цієї інформаційно-телекомунікаційної специфіки дасть змогу професіоналам комунікаційної індустрії (маркетологам, бренд-менеджерам) коректно вибудовувати повідомлення і більш ефективно вирішувати комунікаційні завдання при зверненні до цільових аудиторій. Осмислення комунікаційної сфери динамічно мінливого суспільства передбачає, передусім, розгляд найбільш істотних тенденцій трансформації сучасного людства в цифрову цивілізацію. Грецький філософ П. Павлідіс називає суспільство, у якому наукові знання і розумова праця відіграють певну роль в системі виробництва та в досягненні економічного успіху, «когнітивним капіталізмом» [6]. В умовах цієї нової моделі процеси та результати когнітивної діяльності людини стають базовим економічним ресурсом поряд з традиційними: землею, працею і капіталом. У цих умовах еволюціонує і вся сучасна цивілізація [7, 620].

Процес цифровізації приймає загальносвітові (глобальні) масштаби, а сам перехід на зберігання та обробку інформації в цифровому вигляді призводить до експоненціального зростання світового обсягу даних. Уперше поняття *цифрова економіка* запропонував Дон Тапскотт 1995 року у своєму дослідженні «The Digital Economy», де під нею пропонував розуміти економіку, засновану на цифрових технологіях.

У звіті Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) це поняття використовують не як самостійне явище, а для відображення процесів цифровізації різних секторів світової економіки, зокрема роздрібною торгівлі, енергетики, транспорту, банківської справи, освіти, охорони здоров'я, засобів масової інформації та ін. [8].

За Д. В. Євтяною, цифрова економіка – це автоматизоване управління господарством на основі передових інформаційних технологій; новий економічний устрій, заснований на ефективному ін-

формаційному управлінні; система виробництва, якому необхідний сучасний світ для здійснення успішного економічного зростання [9].

Характерною особливістю цифрової економіки є максимальне задоволення потреб усіх її учасників за рахунок використання інформації, зокрема персональної [10, 243].

Інформаційні технології, що з'явилися в 1970-х роках, стали самоціллю для збору, зберігання, обробки величезних масивів інформації і засобом створення глобальних ринків. Аналогічна картина відбувається сьогодні й з цифровими технологіями, які знову розглядають здебільшого як засіб підвищення ефективності сучасної економіки за рахунок автоматизації всіх процесів, обробки даних, для отримання знань і формування нових ринків. На думку В. М. Бондаренко, тільки з появою цифрових та інших технологій у XXI столітті виробництво може знову орієнтуватися на задоволення потреб кожної конкретної людини, не роблячи нічого зайвого, і створення умов цифрової рівності в доступі до благ при максимальній їх різноманітності [11].

Як впливає з результатів досліджень учених [12–15], переважно під цифровою економікою розуміють набір економічних і соціальних видів діяльності, які забезпечують такі інформаційно-комунікаційні технології, як: інтернет, мобільні й сенсорні мережі, що передбачають здійснення комунікацій, фінансових транзакцій, освіти, розваг та інших видів бізнесу на базі використання комп'ютерів, смартфонів й інших пристроїв. При цьому необхідне розуміння цифрової економіки з позицій світоглядного підходу як цілісної, системної та комплексної проблеми [11]. Формування, розвиток і реалізація цифрової економіки мають відбуватися на міждисциплінарній основі, тобто на стику всіх наук, відповідно до об'єктивності мети розвитку людського суспільства та необхідності її усвідомленого вибору й реалізації. Погоджуємося з думкою дослідників [16], що це дасть змогу зрозуміти, якими повинні бути стосунки між людьми, тобто яка модель життєвого устрою повинна виникнути, щоб всебічно оцінити і якомога повніше використовувати творчі можливості цифрової економіки.

Головне – знайти адекватний цій моделі механізм функціонування, щоб мати можливість попередити виникнення загроз. Цифрова економіка в умовах інформаційного суспільства – це не технічна, не соціально-культурна, не філософська проблема й не економічне чи політичне завдання. Цифрова економіка, на думку авторів робіт [11; 17; 18], – загальнолюдське завдання, більш того, це проблема світоглядна, і її потрібно вирішувати на дисциплінарному науковому рівні. Отже, сформулювати, розвинути й реалізувати цифрову економіку, розкрити її творчі можливості, мінімізувати можливі ризики для людини та суспільства, а краще їм запобігти, вирішити також загалом завдання менеджменту бізнесу й господарської діяльності, виконавчої влади та суспільства можливо тільки за умови, якщо всі рішення в підсумку будуть забезпечувати безперервний еволюційний рух (без повернення назад) до досягнення мети розвитку. Згадаймо висловлювання Крістофера Коукера: «Ніхто не хоче жити в епоху, коли руйнується світовий порядок, це по-справжньому небезпечні часи».

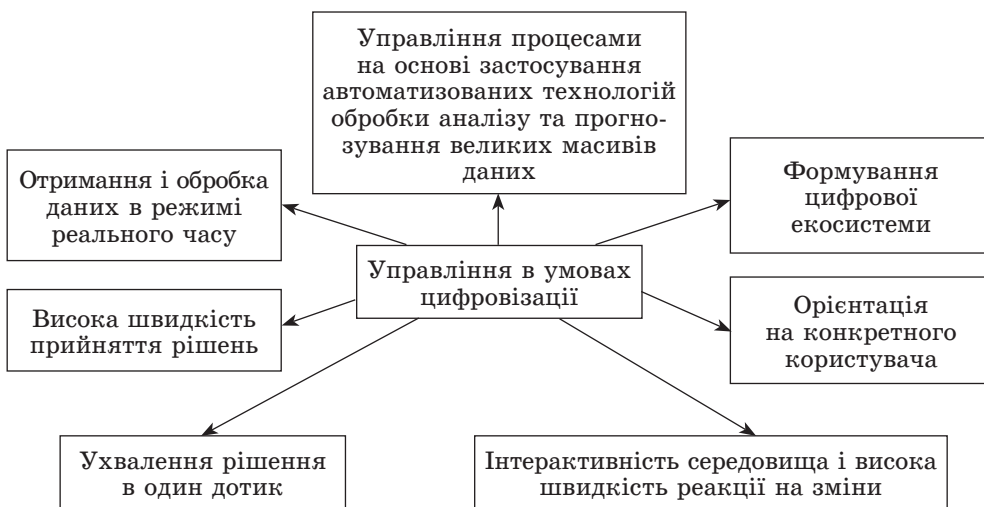

Відомо, що в умовах цифрової економіки відомості, які застосовують в усіх сферах соціально-економічної діяльності, існують у цифровій формі. Це відбивається і на цифровій трансформації бізнес-процесів: змінюється їхня швидкість і якість, що дає можливість підвищити швидкість прийняття рішення, різноманітність самих процесів і готовність до їх оперативного перегляду залежно від потреб бізнесу й клієнта [10, 243].

Зазначимо, що цифрова економіка тісно пов'язана з процесом глобалізації, коли стираються кордони між державами, так і для кожної країни цифровізація важлива для підвищення рівня конкурентоспроможності на глобальному ринку й забезпечення економічного зростання держави. Причому, як зазначила І. Л. Авдеева, упровадження нових технологій без міцного фундаменту загрожує зростаючим розривом у рівні економічного благополуччя, посиленням нерівності та державного контролю [20, 60].

Базисом економічних змін (зокрема цифрової економіки) є оптимізація наявних моделей економічних взаємовідносин, що передбачають у своїй основі якісне зростання економіки, яке супроводжується покращенням добробуту населення держави та її регіонів. На думку Е. С. Нестеренко та Р. В. Науменко, розширення сфери впливу цифрової економіки фактично сприяє вирішенню економічних проблем держави та створенню нової системи, в основі якої – людина [19, 918–919].

По-перше, людина як і раніше, є певною ланкою економіки. Автоматизовані технологічні системи не здатні приймати рішення (зокрема управлінське) у неординарних ситуаціях, що передбачає наявність суб'єкта визначення завдань, який регулює діяльність механізму. Отже, технології є підсумком наукової і техніко-організаційної діяльності індивіда (наприклад менеджера) і залишаються лише інструментом, що надає людині можливість досягти певних цілей. На *рис. 1* представлені особливості управління в умовах цифровізації на рівні підприємства.

Рис. 1. Особливості управління підприємством в умовах цифровізації

Джерело: розробка авторів.

По-друге, штучний інтелект може хибно трактувати ті чи інші події, тому саме людина залишається основним зберігачем інформації, у якій відображено досвід минулих поколінь. А. Г. Чернишов підкреслює, що через рефлексію передової думки та зібраних знань відбувається поява якісно нової екосистеми для прийняття стратегічних рішень [21, 19].

По-третє, ефективність цифрової економіки визначається досягненими економічними показниками, рівнем конкурентоспроможності й місцем у глобальній економіці (глобальному ринку), успішність яких багато в чому залежить від професійної компетенції трудових ресурсів.

Погоджуємося з думкою авторів робіт з дослідження феномену цифрової економіки [13; 17; 22], що знання, якісна сучасна освіта, наявність інформації і використання комунікацій дають змогу створити цифрову інфраструктуру. Вона містить у собі мережевий бізнес, електронну торгівлю, індустрію 4.0, алгоритмічну економіку, економіку «вільного заробітку» й ін.

Саме наявність цифрової інфраструктури багато в чому дає можливість сформулювати визначення цифрової економіки в редакції Р. Бухта і Р. Хікса: «Цифрова економіка є не що інше як частина загального обсягу виробництва, створена на базі цифрових технологій фірмами, бізнес-модель яких заснована на цифрових товарах і послугах» [22, 154–155].

Якщо подивитися на світову економіку з погляду глобалізації та міжнародного управління, то можливість інтерпретувати цифрову економіку є способом реагування на глобальні економічні перетворення і революцією в галузі інформаційних технологій, які разом мають посилити вплив як на світову економіку загалом, так і на економіку окремої держави [23, 5].

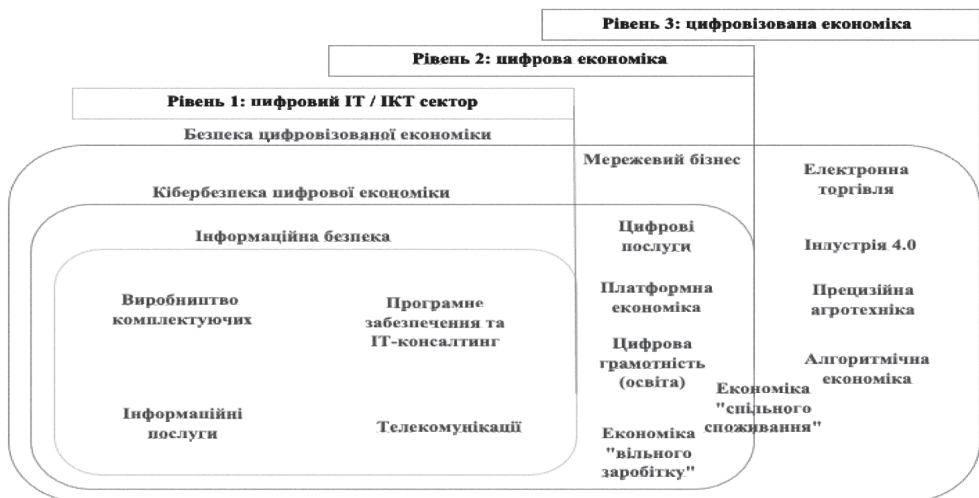

Рис. 2. Три рівні цифрової економіки

Джерело: розробка авторів на основі [22, 154–155].

При розгляді рівня впливу цифрової економіки на трансформування світової економіки, особливо з урахуванням наслідків пандемії коронавірусу на економіку більшості держав, слід розуміти, що цифрова економіка – це результат взаємного впливу фундаментальних і технологічних викликів у багатьох галузях, які зумовлюють створення нових товарів і послуг, трансформацію, знищення наявних або появу нових сфер діяльності [24, 1789].

Досягнення цілей цифрової інформації у сфері бізнесу може бути приватною самоціллю. Але, з позицій багатьох урядів країн світу, цифрову економіку вважають базовим засобом для досягнення цілей більш високого порядку (табл. 1).

Таблиця 1

**Пріоритетні показники в межах національних
цифрових стратегій країн ОЕСР**

Показник	Країна
1. Валовий внутрішній продукт (ВВП)	Данія, Ізраїль, Швеція, Японія, Німеччина
2. Боротьба зі зміною клімату і сприяння сталому розвитку	Швеція, Фінляндія, Швейцарія, Норвегія
3. Створення / збереження робочих місць	Данія, Німеччина, Латвія
4. Якість життя та добробуту	Нідерланди, Фінляндія, ОАЕ, Естонія
5. Підвищення конкурентоспроможності економіки	Нідерланди, Німеччина, Естонія
6. Підвищення продуктивності праці	Фінляндія, Швейцарія, Росія
7. Демократія і прозорість економіки	Швейцарія, Швеція, Фінляндія

Джерело: [8, 36]; [8, 40].

Слушною вважаємо точку зору вчених-економістів, які вказують, що цифрова економіка повинна підлягати всебічному контролю і регулюванню з боку держави, основою чого стане концепція цифрового управління, побудована на принципі «пов'язаності» діяльності суб'єктів економіки та концепції національної безпеки.

Держава, відповідно до необхідності забезпечення національних інтересів, через систему національних інститутів формує цифрове інституційне середовище, що регламентує господарську діяльність економічних суб'єктів. При цьому країна прагне створити таку систему, яка дала б змогу забезпечити інформаційну безпеку й економічну незалежність держави від внутрішніх і зовнішніх загроз. Можемо стверджувати, що невід'ємним елементом цих дій є розробка сприятливого інституційного середовища, що враховує всі п'ять груп розвитку цифрової економіки: інститути нормативного регулювання, інститути освіти, інститути науки, інститути культури, інститути охорони здоров'я, інститути зайнятості. Крім того, цифрова система, що склалася, висуває нові досить жорсткі вимоги до учасників ринку праці. Це зумовлює об'єктивну необхідність у координації на державному рівні процесу освоєння трудовими кадрами цифрових компетенцій.

Серед передумов розвитку цифрової економіки в Україні можна виділити кілька аспектів: система освіти має високий потенціал для підготовки фахівців цифрової економіки; є оригінальні організаційно-технологічні рішення зі створення ефективної інфраструктури цифрової економіки; інтеграція і розвиток конкретних кейсів на базі сучасних принципів цифрової економіки створять синергетичний ефект, що сприятиме загальному зростанню економіки [25].

Висновки. Отже, цифрова економіка – це система економічних відносин, заснована на реалізації цифрового людського потенціалу за допомогою використання ІКТ і наскрізних технологій, яка функціонує в стійкому інноваційно орієнтованому інституційному середовищі, спрямованому на підвищення продуктивності праці й поліпшення добробуту суспільства в процесі виробництва, розподілу, обміну та споживання товарів і послуг. За результатами роботи виявлено необхідність проведення подальших досліджень у сфері економіки та міжнародного менеджменту в контексті достатньо радикальної трансформації світової економіки, зокрема в ракурсі пандемії коронавірусу, а також важливість застосування нових методів та інструментів управління в епоху цифрової економіки.

Список використаних джерел

1. Venard B. Les malentendus de la mondialisation. *Problemes economic*. 2008. URL: <https://www.cairn.info/revue-humanisme-et-entreprise-2008-1-page-61.htm> (дата звернення: 16.04.2022).
2. Spielregeh des Kapitalismus: Wer Sing die Gewinner und Verlierer der Globalisation? *Wirtschaftswoche*. Frankfurt, 2009. №6. С. 46–47
3. Клодт Х., Боусон В. Нова економіка: форми вияву, причини і наслідки. Київ : Таксон, 2006. 408 с.
4. Дубницький В. И., Кочетов Э. Г. Глобалистика, геоекономіка, мировой порядок и новая модель безопасного развития. *Украина и ее регионы на пути к инновационному обществу*. Т. 1. Донецк, 2011. 573 с.
5. Juhas A. P., Snow G. G. Economic Geologistsits and Biological Imperative. *SEG Newsletter*. 2000. №42. P. 85–88.
6. Pavlidis P. The Rise of General Intellect and the Meaning of Education. Reflections on the Contradictions of Cognitive Capitalism. *The Journal for Critical Education Policy Studies*. 2012. №10(1).
7. Кошель В. А., Шкляр Т. Л. Информационное общество: особенности коммуникаций у разных поколений. *Креативная экономика*. 2019. Т. 13. С. 619–632.
8. OECD Digital Economy Outlook 2015. Paris : OECD Publishing, 2016. 282 p.
9. Евтянова Д. В. Критерии создания цифровых платформ управления экономикой. *Экономические системы*. 2017. Т. 10. №3(38). С. 54–57.
10. Митрофанова И. В., Землянская С. В., Горшкова О. П., Щербина А. Б. Цифровая экономика как понятия и как явление: теоретико-концептуальный аспект. *Экономика: вчера, сегодня, завтра*. 2019. Т. 9. №5А. С. 241–253.
11. Бондаренко В. М. Мировоззренческий подход к формированию, развитию и реализации «цифровой экономики». *Современные информационные технологии и ИТ-образования*. 2017. Т. 13. №3. С. 237–251.

12. Попов Е. В. Экономические институты цифровизации хозяйственной деятельности. *Управление*. 2019. Т. 10. №2. С. 2–10.
13. Лapidус Л. В. Цифровая экономика: управление электронным бизнесом и управление коммерцией : монография. Москва : ИНФРА-М, 2018. 381 с.
14. Матвеева В. М. Цифровая экономика: тренды и перспективы. *Инновационное развитие социально-экономических систем: условия результатов и возможности* : сб. науч. ст. Пермь, 2017. С. 98–104.
15. LucKg K. Praxishandbuch Industrie 4.0. Stuttgart : Schdffer-Poeschel Verlag, 2017. 856 p.
16. Юдина Т. Н. Осмысление цифровой экономики. *Теоретическая экономика*. 2016. №3.
17. Roth A. Einführung und Umsetzung Von Industrie 4.0. Grundlagen. Vorgehensmodell und Use Cases ans der Praxis. Berlin; Heidelberg : Springer Gables Verlag. 2016. 278 p.
18. Буторина О. В., Осипова М. Ю. Особенности цифровой экономики как фазы современного постиндустриального метацикла. *Развитие менеджмента в условиях перехода к цифровой экономике* : мат. X науч.-практ. конф. Пермь : ПГНИУ. 2017. С. 16–23.
19. Нестеренко Е. С., Науменко Р. В. Системный подход как основа понятийно-категориального аппарата цифровой экономики. *Креативная экономика*. 2019. Т. 13. №5. С. 911–926.
20. Авдеева И. Л. Развитие цифровой экономики в условиях глобализации: управленческий аспект. *International Scientific and Practical Conference World Science*. 2017. Т. 3. №4(20). С. 57–60.
21. Чернышев А. Г. Стратегия и философия цифровизации. *Власть*. 2018. №5. С. 13–21.
22. Бухт Р., Хикс Р. Определение, концепция и измерение цифровой экономики. *Вестник международной организации*. 2018. Т. 13. №2. С. 143–172.
23. Пичков О., Уламова А. Риски и несовершенства развития цифровой экономики на современном этапе. *Страховое дело*. 2017. №11. С. 3–8.
24. Устюжанина Е. В., Сигарев А. В., Шеин Р. А. Цифровая экономика как новая парадигма экономического развития. *Национальные интересы: приоритеты и безопасность*. 2017. №10. С. 1788–1804.
25. Пугачевська К. С., Пугачевська К. Й. Цифровізація економіки як фактор підвищення конкурентоспроможності країни. *Інфраструктура ринку*. 2018. №25. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2018/25_2018_ukr/9.pdf (дата звернення: 16.04.2022).

References

1. Venard B. (2008) Les malentendus de la mandialisation [The misunderstandings of mandialisation]. *Prublemes economic*. Available at: <https://www.cairn.info/revue-humanisme-et-entreprise-2008-1-page-61.htm> (accessed 16 April 2022) (in French).
2. Spielregeh des Kapitalismus: Wer Sing die Gewinners und Verlierer der Globalisation? [The Rules of the Game of Capitalism: Who Sings the Winners and Losers of Globalization?]. (2009) *Wirtschaftsnoche*, Frankfurt, no. 6. pp. 46–47 (in German).
3. Klodt Kh., Bouson V. (2006) *Nova ekonomika: formy vyjavu, prychnyny i naslidky* [The New Economy: Forms of Manifestation, Causes and Consequences], Kyjiv: Takson, 408 p. (in Ukrainian).

4. Dubnits'kiy V. I., Kochetov E. G. (2011) Globalistika, geoeconomika, mirovoy poryadok i novaya model' bezopasnogo razvitiya [Global Studies, Geoeconomics, World Order and a New Model of Safe Development]. *Ukraina i ee regiony na puti k innovatsionnomu obshchestvu*, vol. 1, Donetsk, 573 p. (in Russian).
5. Juhas A. P., Snow G. G. (2000) Economic Geologists and Biological Imperative [Economic Geologists and Biological Imperative]. *SEG Newsletter*, no. 42, pp. 85-88 (in English).
6. Pavlidis P. (2012) The Rise of General Intellect and the Meaning of Education. Reflections on the Contradictions of Cognitive Capitalism [The Rise of General Intellect and the Meaning of Education. Reflections on the Contradictions of Cognitive Capitalism]. *The Journal for Critical Education Policy Studies*, no. 10(1) (in English).
7. Koshelev V. A., Shklyar T. L. (2019) Informatsionnoe obshchestvo: osobennosti kommunikatsiy u raznykh pokoleniy [Information Society: Peculiarities of Communications in Different Generations]. *Kreativnaya ekonomika*, vol. 13, pp. 619-632 (in Russian).
8. *OECD Digital Economy Outlook 2015*. (2016), Paris: OECD Publishing, 282 p. (in English).
9. Evtyanova D. V. (2017) Kriterii sozdaniya tsifrovyykh platform upravleniya ekonomikoy [Criteria for creating digital platforms for managing the economy]. *Ekonomicheskie sistemy*, vol. 10, no. 3(38), pp. 54-57 (in Russian).
10. Mitrofanova I. V., Zemlyanskaya S. V., Gorshkova O. P., Shcherbina A. B. (2019) Tsifrovaya ekonomika kak ponyatiya i kak yavlenie: teoretiko-kontseptual'nyy aspekt [Digital economy as concepts and as a phenomenon: theoretical and conceptual aspect]. *Ekonomika: vchera, segodnya, zavtra*, vol. 9, no. 5A, pp. 241-253 (in Russian).
11. Bondarenko V. M. (2017) Mirovozzrencheskiy podkhod k formirovaniyu, razvitiyu realizatsii «tsifrovoy ekonomiki» [Worldview approach to the formation, development of the implementation of the “digital economy”]. *Sovremennye informatsionnye tekhnologii i IT-obrazovaniya*, vol. 13, no. 3, pp. 237-251 (in Russian).
12. Popov E. V. (2019) Ekonomicheskie instituty tsifrovizatsii khozyaystvennoy deyatel'nosti [Economic institutions of digitalization of economic activity]. *Upravlenie*, vol. 10, no. 2, pp. 2-10 (in Russian).
13. Lapidus L. V. (2018) *Tsifrovaya ekonomika: upravlenie elektronnykh biznesom i upravlenie komertsii: monografiya* [Digital economy: e-business management and commerce management: monograph], Moscow: INFRA-M, 381 p. (in Russian).
14. Matveeva V. M. (2017) Tsifrovaya ekonomika: trendy i perspektivy [Digital economy: trends and prospects]. *Innovatsionnoe razvitie sotsial'no-ekonomicheskikh sistem : usloviya rezul'tatov i vozmozhnosti*, Perm, pp. 98-104 (in Russian).
15. LucKg K. (2017) *Praxishandbuch Industrie 4.0* [Industry 4.0 practical handbook], Stuttgart: Schöffer-Poeschel Verlag, 856 p. (in German).
16. Yudina T. N. (2016) Osmyslenie tsifrovoy ekonomiki [Making sense of the digital economy]. *Teoreticheskaya ekonomika*, no. 3, pp. 12-14 (in Russian).
17. Roth A. (2016) *Einführung und Umsetzung Von Industrie 4.0. Grundlagen. Vorgehensmodell und Use Cases ans der Praxis* [Introduction and implementation of Industry 4.0. basics. Process model and use cases in practice], Berlin, Heidelberg: Springer Gables Verlag (in German).
18. Butorina O. V., Osipova M. Yu. (2017) Osobennosti tsifrovoy ekonomiki kak fazy sovremennogo postindustrial'nogo metatsikla [Features of the digital economy as a phase of the modern post-industrial metacycle]. *Razvitie menedzhmenta v usloviyakh perekhoda k tsifrovoy ekonomike*, Perm, pp. 16-23 (in Russian).

19. Nesterenko E. S., Naumenko R. V. (2019) Sistemnyy podkhod kak osnova ponyatiyno-kategorial'nogo apparata tsifrovoy ekonomiki [System approach as the basis of the conceptual and categorical apparatus of the digital economy]. *Kreativnaya ekonomika*, vol. 13, no. 5, pp. 911–926 (in Russian).

20. Avdeeva I. L. (2017) *Razvitie tsifrovoy ekonomiki v usloviyakh globalizatsii: upravlencheskiy aspekt* [Development of the digital economy in the context of globalization: management aspect], vol. 3, no. 4(20), pp. 57–60 (in Russian).

21. Chernyshev A. G. (2018) Strategiya i filosofiya tsifrovizatsii [Strategy and philosophy of digitalization]. *Vlast'*, no. 5, pp. 13–21 (in Russian).

22. Bukht R., Khiks R. (2018) Opredelenie, kontseptsiya i izmerenie tsifrovoy ekonomiki [Definition, concept and measurement of the digital economy]. *Vestnik mezhdunarodnoy organizatsii*, vol. 13, no. 2, pp. 143–172 (in Russian).

23. Pichkov O., Ulamova A. (2017) Riski i nesovershenstva razvitiya tsifrovoy ekonomiki na sovremennom etape [Risks and imperfections in the development of the digital economy at the present stage]. *Strakhovoe delo*, no. 11, pp. 3–8 (in Russian).

24. Ustyuzhanina E. V., Sigarev A. V., Shein R. A. (2017) Tsifrovaya ekonomika kak novaya paradigma ekonomicheskogo razvitiya [Digital economy as a new paradigm of economic development]. *Natsional'nye interesy: priority i bezopasnost'*, no. 10, pp. 1788–1804 (in Russian).

25. Pughachevsjka K. S., Pughachevsjka K. J. (2018) Cyfrovizacija ekonomiky jak faktor pidvyshhenja konkurentospromozhnosti krajiny [Digitization of the economy as a factor in increasing the country's competitiveness]. *Infrastruktura rynku*, no. 25. Available at: http://www.market-infr.od.ua/journals/2018/25_2018_ukr/9.pdf (accessed 16 April 2022) (in Ukrainian).